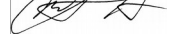

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет філософський
Кафедра теорії та історії культури

Затверджено

На засіданні кафедри теорії та історії культури
філософського факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 28.08. 2023 р.)

Завідувач кафедри _Альчук М.П.

Силабус з навчальної дисципліни
«ПОГРАНИЧЧЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АНАЛІЗ»,
що викладається в межах ОПП другого (магістерського)
рівня вищої освіти для здобувачів
зі спеціальності 034 - Культурологія.

Львів 2023

Силабус курсу
«Пограниччя: теоретико-прикладний аналіз»
2023-2024 навчального року

Назва курсу	«Пограниччя: теоретико-прикладний аналіз»
Адреса викладання курсу	вул. Університетська, 1, ауд. Для дистанційних лекцій вхід за посиланням
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філософський факультет, кафедра теорії та історії культури
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	03 – Гуманітарні науки 034 - Культурологія
Викладачі курсу	Король Наталя Мирославівна, кандидат історичних наук, доцент
Контактна інформація викладачів	natalya.korol@lnu.edu.ua , тел. 0322 39 42 10
Консультації по курсу відбуваються	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю). Також можливі он-лайн консультації через електронні ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або дзвонити.
Сторінка курсу	https://filos.lnu.edu.ua/course/kultur
Інформація про курс	Дисципліна «Пограниччя: теоретико-прикладний аналіз» є вибірковою дисципліною з спеціальності «Культурологія» для освітньої програми «Культурологія», яка викладається в 2 семестрі в обсязі 3 кредитів за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація курсу	«Пограниччя: : теоретико-прикладний аналіз» має предметом ознайомлення, вивчення та інтерпретацію культурно-історичних фактів та суспільних явищ простору пограниччя. Осмислення цивілізаційної детермінанти як чинника формування соціокультурної специфіки простору зіткнення цивілізацій – пограниччя. Аналіз ключових парадигм пограниччя/фронтиру та їх екстраполяцію на українське сьогодення в його культурному, суспільному та політичному аспекті. Знання студентів контролюють за якістю виступів на семінарських заняттях, індивідуальних завдань самостійної роботи, а також за якістю виконання контрольних модульних робіт. Діагностують студентів поточним контролем і оцінюють у 100 балів.

	<p>Метою курсу є навчити студентів інтерпретувати характеристики соціокультурних систем в межах застосування парадигми пограниччя</p> <p>реалізація даної мети передбачає вирішення наступних цілей:</p> <ul style="list-style-type: none"> • опрацювання понятійного апарату, принципів та методів дослідження пограниччя, • осмислення та аналіз історичних подій минулого і сьогодення у контексті особливостей та характерних рис розвитку цивілізацій, культури та соціально-ментальних характеристик; • розгляд головних теоретичних напрямків інтерпретації феномену пограниччя в гуманітарному дискурсі ; • висвітлення ключових аспектів впливу чиннику пограниччя на культуру в системі суспільства.
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Верменич Я.В. Кордони та пограниччя в дискурсивному просторі соціогуманітаристики: теоретичні проєкції / Вісн. НАН України, 2021, № 7 <p><u>Дашкевич Я.</u> Україна між Сходом і Заходом (XIV—XVIII ст.) // Записки НТШ. Львів, 1991. Т. 222. С. 28-44</p> <p><u>Каппелер А.</u> Україна між Сходом і Заходом [Архівовано 27 квітня 2019 у Wayback Machine.] // <u>Схід-Захід: історико-культурологічний збірник</u>. Випуск 2. Харків: Майдан, 1999. С. 5-12.</p> <p><u>Колінько М.</u> Розвідки культурного порубіжжя: border, boundary, frontier studies / <u>Схід</u>.2017.№2.С.91-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2017_2_15</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Кочан В. М. Феномен пограниччя у соціокультурному вимірі : Дис... канд. наук: 09.00.03 - 2008. ✓ Кривицька Олена. Дискурс пограниччя в соціокультурних дослідженнях: теоретико-методологічні аспекти / Наукові записки ІПіЕНД ім. Ф. Курбаса НАН України, 2015. С.173-197 ✓ Плохій С. “Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності”. К.: КСД, 2016. ✓ Поліщук Я. «Пошуки Східної Європи: тіні минулого, міражі майбутнього». Наш Формат, 2020. <p><u>Сухомлинов О.</u> <u>Культурні пограниччя: новий погляд на стару проблему</u> Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд, 2008.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Україна модерна. Пограниччя. Окраїни. Периферії. 2011. №18 <p><u>Чмелик Р.</u> Сучасне українсько-польське пограниччя: державний кордон та ідентичність населення. URL:<u>Сучасне українсько-польське пограниччя: державний кордон та ідентичність населення - Роман Чмелик - Тека авторів - Читиво (chtyvo.org.ua)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Чорновол І. Компаративні фронтири. Світовий і вітчизняний вимір. К.: Критика, 2015. ✓ Babiński G. Pogranicze polsko-ukraińskie - etniczność, zróżnicowanie religijne, tożsamość. Krakow:

	<p>„Nomos"1997.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Lattimore O., Inner Asian Frontiers of China, Boston, 1962 ✓ <u>Lukasz D. Wróblewski The Integration of Border Regions in the European Union: A Model Approach: Journal of Borderlands Studies: Vol 0, No 0 (tandfonline.com)</u> ✓ Rieber A, «Changing Concepts and Constructions of Frontiers: A Comparative Approach». Ab-Imperio. Theory and History of Nationalism and Empire in the Post-Soviet Space. 2003. N 1. С. 37-38
Обсяг курсу	32 год. аудиторних занять, з них 16 год. лекцій, 16 год. практичних занять та 48 год. самостійної роботи
Ключові слова	Пограниччя, фронтир, ідентичність, соціокультурні характеристики, соціум, культура
Формат курсу	Очно-дистанційний
Теми	Проведення лекцій, семінарських занять та консультацій для кращого розуміння тем
Підсумковий контроль, форма	Залік в кінці семестру
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з спеціалізованих філософських, історичних та соціологічних дисциплін, достатніх для сприйняття категоріального апарату, розуміння джерел та специфіки соціокультурного контексту
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Проблемно-пошукові. Техніки опрацювання дискусійних питань. Метод проєктів і їх презентацій. Лекції, наукові доповіді.
Необхідне обладнання	Комп'ютер, мультимедійний проєктор, дошка, крейда, фліпчарт, папір, маркери.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням: 100 балів вираховується як 100% опрацьованих завдань. Підсумкова максимальна кількість балів - 100, складається із 50 балів поточного опитування протягом семестру + 50 балів на заліку (усне опитування)

	<p>Письмові роботи: Очікується, що здобувачі виконають декілька видів письмових робіт (есе, презентація). Кожна із письмових робіт є необхідним завданням, яке враховується при розрахуванні сукупного балу за поточний семестр. Оцінювання відбувається за критеріями: повнота здійсненої роботи, якість проведеного дослідження, наявність авторської інтерпретації, унікальність.</p> <p>Академічна добросовісність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недобросовісності. Виявлення ознак академічної недобросовісності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих. Жодні форми порушення академічної добросовісності не толеруються.</p>
<p>Питання до заліку(чи питання на контрольні роботи)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історичний детермінізм парадигми пограниччя: континентальні варіанти 2. Пограниччя як методологічний підхід: етапи формування 3. “Як здобували Дикий Захід”: концепт пограниччя в американському гуманітарному дискурсі (Ф. Тернер). 4. Пограниччя в контексті національних студій. Лімітрофна ідентичність. 5. Цивілізаційна теорія в культурології: роль і місце пограниччя 6. Пограниччя в контексті теорії С. Хантінгтона. Зіткнення цивілізацій. 7. В.Єрмоленко і сучасні інтерпретації цивілізації. 8. Латімор О. Фронтир як зона інтенсивної взаємодії різних культур 9. Студії пограниччя vs дослідження імперій. А. Каппелер 10. Проблема дефініції: border, boundary, frontier studies 11. Проблема дефініції. Фронтир, лімес, лімітроф, марка, Дике Поле, Військова границя 12. Українські студії пограниччя (В.Кочан, Р.Чмелик, І.Чорновол, східне пограниччя) 13. Антропологічний вимір пограниччя: типи і постаті 14. Українське козацтво – як феномен пограниччя між Сходом та Заходом 15. Типологія людини прикордоння: ковбой, козак, самурай 16. Мультифронтирність української території: геополітичний та соціокультурний вимір 17. Мультифронтир як нова схема української історії 18. «Україна між Сходом і Заходом»: концептуальні, суспільні та культурні особливості 19. Українські фронтири (Польща, Молдова, Угорщина, - будь-який на вибір дослідника/ці) 20. Поліетність пограниччя і проблема історичної пам'яті 21. «Memory studies» в сучасному гуманітарному дискурсі 22. Місто як простір пам'яті: контекст поліетнічності

	<p>23. Пограниччя як сфера міжкультурної взаємодії: сучасний вимір</p> <p>24. «Східне партнерство» як геополітичний вектор розвитку цивілізаційного пограниччя</p> <p>25. «Транскордонне співробітництво Україна-Польща-Литва»</p> <p>26. Східне пограниччя Європи: український фронтір</p> <p>27. «Дикий Захід Східної Європи» (П. Казарін)</p> <p>28. Цивілізаційний вибір як еволюція пограниччя: аксіологічний вимір</p>
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

СХЕМА КУРСУ

II семестр

Тиж. / дата / год.-	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)	Література.*** Ресурси в інтернеті	Завдання	Завдання для самостійного опрацювання *
I 14.02 2 год.	Історичний детермінізм парадигми пограниччя: континентальні варіанти “Як здобували Дикий Захід”: концепт пограниччя в американському гуманітарному дискурсі (Ф. Тернер).	лекція	<p>Верменич Я.В. Кордони та пограниччя в дискурсивному просторі соціогуманітаристики: теоретичні проєкції Вісн. НАН України, 2021, № 7</p> <p>Кривицька Олена. Дискурс пограниччя в соціокультурних дослідженнях: теоретико- методологічні аспекти / Наукові записки ІПіЕНД ім. Ф. Курбаса НАН України, 2015. С.173-197</p> <p><u>Лекція Ярослава Грицака "Прикордоння, пограниччя, фронтір: історична перспектива" - Україна модерна (uamoderna.com)</u></p> <p><u>Каппелер А. та ін. «Поверх кордону»: концепція прикордоння як об'єкт дослідження. // Україна Модерна. 2011. № 18. С. 47-78</u></p> <p><u>Зарицький Т. Парадигма прикордоння та центрo-периферійні підходи // Україна Модерна. 2011. № 18:Пограниччя. Окраїни. Периферії. С. 79-99</u></p>	Порівняльний аналіз феномену пограниччя в європейському та американському геополітичному просторі.	<u>Тернер Ф. Значення фронтиру в американській історії (1893)</u>
II 21.02 2 год	Версальсько-Вашингтонська система і проблема національних держав в Європі. Пограниччя в контексті національних студій	семінар	<p>Гелнер Е. Нації та націоналізм. Націоналізм. URL: <u>Ернест Гелнер. Нації та націоналізм. (litopys.org.ua)</u></p> <p>Чорновол І. Фронтір – ідентичність – націоналізм <u>Frontyr_identychnist_natsionalizm.pdf (chtyvo.org.ua)</u></p> <p>Кривицька О. Лімітрофна ідентичність</p>	Вудро Вільсон «Право націй на самовизначення»: ключові тези.	Пограниччя імперій: феномен лімітрофної ідентичності.

			крізь призму феномена пограниччя <u>Лімітрофна ідентичність крізь призму феномена пограниччя (iprend.gov.ua)</u>		
III 28.02 2 год.	Цивілізаційна теорія в культурології: роль і місце пограниччя Пограниччя в контексті теорії С. Хантінгтона. Зіткнення цивілізацій.	лекція	Гантінгтон Семюел П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку. Пер. з англ. Наталії Климчук. Львів: Кальварія, 2006. 474 с. Гайсенюк В. Теорія конфлікту цивілізацій Хантінгтона. URL:(30) <u>Теорія конфлікту цивілізацій Хантінгтона Віталій Гайсенюк - Academia.edu</u>	Концепція Хантінгтона і сучасна геополітична ситуація.	В.Єрмоленко і сучасні інтерпретації цивілізації.
IV 7.03 2 год.	Пограниччя як методологічний підхід: етапи формування Латімор О. Фронтір як зона інтенсивної взаємодії різних культур	семінар	Каппелер А. <u>Україна між Сходом і Заходом. Схід-Захід: історико-культурологічний збірник</u> . Випуск 2. Харків: Майдан, 1999. Барабаш Ю. Чуже—Інакше—Своє. Етнокультурне пограниччя: концептуальний, типологічний та ситуативний аспекти <u>Чуже—Інакше—Своє. Етнокультурне пограниччя: концептуальний, типологічний та ситуативний аспекти Слово і Час (il-journal.com)</u> Lattimore O., Inner Asian Frontiers of China, Boston, 1962 Rieber A, «Changing Concepts and Constructions of Frontiers: A Comparative Approach». Ab-Imperio. Theory and History of Nationalism and Empire in the Post-Soviet Space. 2003. N 1. С. 37-38	Підсумки імперій: занепад, розпад і відродження : аналіз в контексті парадигми пограниччя	Студії пограниччя vs дослідження імперій. А. Каппелер.

<p>V 14.03 2 год.</p>	<p>Проблема дефініції: border, boundary, frontier studies . Проблема дефініції. Фронтир, лімес, лімітроф, марка, Дике Поле, Військова границя</p>	<p>лекція</p>	<p><u>Колінько М.</u> Розвідки культурного порубіжжя: border, boundary, frontier studies / <u>Схід.2017.№2.С.91-95.</u> URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2017_2_15 Чорновол І. <u>Поняття фронтиру в мовах народів світу (DOC) Поняття фронтиру в мовах народів світу Ігор Чорновол - Academia.edu</u> Чмелик Р. <u>Поняття «пограниччя» в контексті українських і польських досліджень етнічних територій.</u> URL:<u>Поняття «пограниччя» в контексті українських і польських досліджень етнічних територій - Роман Чмелик - Тека авторів - Читиво (chtyvo.org.ua)</u></p>	<p>Термінологічний словник студій пограниччя</p>	<p>Чорновол І. <u>Поняття фронтиру в мовах народів світу</u></p>
<p>VI 21.03 2 год.</p>	<p>Українські студії пограниччя (В.Кочан, Р.Чмелик, І.Чорновол, східне пограниччя) Компаративні фронтири: світовий і вітчизняний вимір.</p>	<p>семінар</p>	<p>Кочан В. М. <u>Феномен пограниччя у соціокультурному вимірі : Дис... канд. наук: 09.00.03 - 2008.</u> Чмелик Р. <u>Поняття «пограниччя» в контексті українських і польських досліджень етнічних територій.</u> URL:<u>Поняття «пограниччя» в контексті українських і польських досліджень етнічних територій - Роман Чмелик - Тека авторів - Читиво (chtyvo.org.ua)</u> Чорновол І. <u>Компаративні фронтири. Світовий і вітчизняний вимір.</u> К.: Критика, 2015. Плохій С. <u>“Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності”.</u> К.: КСД, 2016.</p>	<p>Центр дослідження міжетнічних відносин Східної Європи: напрямки діяльності</p>	<p>Плохій С. <u>“Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності”.</u> К.: КСД, 2016.</p>
<p>VII</p>	<p>Антропологічний вимір</p>	<p>лекція</p>	<p>Бутенко, Л. Л. <u>Особистість у</u></p>	<p>Людина пограниччя:</p>	<p>Типологія людини</p>

<p>28.03 2 год.</p>	<p>пограниччя: типи і постаті Українське козацтво – як феномен пограниччя між сходом та заходом</p>		<p>соціокультурному пограниччі Сходу України в умовах інформаційної та військової агресії: педагогічні аспекти дослідження Гібридна війна на Сході України в міждисциплінарному вимірі: витоки, реалії, перспективи реінтеграції : зб. наук. праць / За заг. ред. ред. В. С. Курило, С. В. Савченко, О. Л. Караман. – Старобільськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2017. – С.114 - 121. Шевчук, О. Культурний феномен людини пограниччя. (The cultural phenomenon of human Borderland.). Наукові записки. Серія «Культурологія» 2013. (Вип.13). с. 66- 72.</p> <p>Кривицька О. Лімітрофна ідентичність крізь призму феномена пограниччя <u>Лімітрофна ідентичність крізь призму феномена пограниччя (ipend.gov.ua)</u></p> <p>Каракай Томіслава. Українське козацтво – як феномен пограниччя між сходом та заходом <u>Українське козацтво – як феномен пограниччя між сходом та заходом (uj.edu.pl)</u></p> <p>Ковальчук Н. Феномен демократії в контексті кордонної цивілізації України та США <u>Ковальчук-Н..pdf (knu.ua)</u></p>	<p>кінематографічні інтерпретації</p>	<p>прикордоння: ковбой, козак, самурай</p>
<p>VIII 4.04 2 год.</p>	<p>Мультифронтирність української території: геополітичний та соціокультурний вимір. «Україна між Сходом і</p>	<p>семінар</p>	<p>Верменич Я.В. Територіальна ідентичність українського пограниччя: історичні витоки та геополітичні впливи. Київ, 2019.</p>	<p>«Локальна історія». Подкаст «Без брому». Будь-який випуск – опрацювати і проаналізувати.</p>	<p>Мультифронтир як нова схема української історії</p>

	Заходом»: концептуальні, суспільні та культурні особливості		<p><u>Дашкевич Я.</u> Україна між Сходом і Заходом (XIV—XVIII ст.) // Записки НТШ. — Львів, 1991. — Т. 222. — С. 28-44</p> <p>Мультифронтир: нова схема української історії <u>Мультифронтир: нова схема української історії Український інститут майбутнього (uifuture.org)</u></p> <p>Черкас Б., Ващук Д. Східне Пограниччя Європи: Український фронт у добу пізнього середньовіччя / Упорядк. наук. апарату: С. Блащук, Ю. Грищенко. НАН України. Інститут історії України. — Київ: Інститут історії України, 2021. — 176 с.</p>		
IX 11.04 2 год.	Українські фронтири: Польща	лекція	Українські фронтири. URL: mediaport	Mediaport: проект «Українські фронтири»	Українські фронтири: Угорщина
X 18.04 2 год.	Польсько-українське пограниччя: антагонізм концептів Kresy Wschodnie: сучасні інтерпретації	семінар	<p><u>Рябчук М.</u> Розщеплений світ: до проблеми «кресової» ксенофобії // <u>Рябчук М.</u> Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення. — К., 2000 / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://exlibris.org.ua/riabczuk/r02.html.</p> <p>Дейвіс Н. Європа. Історія. К.: Видавництво Основи, 2018</p> <p>Радь Т. Закерзоння та Східні Креси URL: Закерзоння та Східні Креси </p>	Пограниччя (Креси) як елемент національної ідентичності (за Норманом Дейвісом)	«Закерзоння це українські землі»

			<p><u>Збруч (zbruc.eu)</u></p> <p>Чмелик Р. Сучасне українсько-польське пограниччя: державний кордон та ідентичність населення. URL:<u>Сучасне українсько-польське пограниччя: державний кордон та ідентичність населення - Роман Чмелик - Тека авторів - Чтиво (chtyvo.org.ua)</u></p> <p>Sadowski A. Pogranicze polsko-białoruskie. Tożsamość mieszkańcyw. Białystok: „Trans Humana”1995.</p> <p>Babiński G. Pogranicze polsko-ukraińskie - etniczność, zróżnicowanie religijne, tożsamość. Kraków: „Nomos”1997.</p>		
XI-XII 25.04 2.05 4 год.	Поліетність пограниччя і проблема історичної пам'яті Місто як простір пам'яті: контекст поліетнічності	лекція/ семинар	<p>Киридон А.М. Студії пам'яті у сучасній гуманітаристиці: історія становлення / Український історичний журнал. 2017. № 4. С. 150-161.</p> <p>Лозинський Р. Етнічний склад населення Львова (у контексті суспільного розвитку Галичини). Львів: ЛНУ, 2015</p>	«Місце пам'яті» в просторі міста: на вибір дослідника/ці	”Memory studies” в сучасному гуманітарному дискурсі
XIII 9.05 2 год.	Пограниччя як сфера міжкультурної взаємодії: сучасний вимір “Східне партнерство” як геополітичний вектор розвитку цивілізаційного пограниччя	лекція	<p>The Integration of Border Regions in the European Union: A Model Approach <u>Łukasz D. Wróblewski The Integration of Border Regions in the European Union: A Model Approach: Journal of Borderlands Studies: Vol 0, No 0 (tandfonline.com)</u></p> <p><u>Про Східне партнерство - ЕАР (eap-csf.org.ua)</u></p> <p><u>ПТС Польща-Білорусь-Україна 2014-</u></p>	Проекти Східного Партнерства (один на вибір дослідника/ці)	”Транскордонне співробітництво Україна-Польща-Литва»

			2020 (pbu2020.eu)		
XIV – XV 16.05, 23.05 4 год.	Східне пограниччя Європи: український фронтір «Дикий Захід Східної Європи» (П. Казарін)	лекція/ семінар	Верменич Я.В. Територіальна ідентичність українського пограниччя: історичні витoki та геополітичні впливи. Київ, 2019. Казарін П. «Дикий Захід Східної Європи»2022. Поліщук Я.«Пошуки Східної Європи: тіні минулого, міражі майбутнього». Наш Формат, 2020.	Казарін П. «Дикий Захід Східної Європи»: сучасний контекст, ключові ідеї.	Цивілізаційний вибір як еволюція пограниччя: аксіологічний вимір
XVI 30.05 2 год.	Підсумкове заняття	колоквиум	Шестакова К.Ю. Етнічна ідентифікація на українському пограниччі: Автореф. дис. ... канд. соціол. наук; спеціальність 22.00.03, соціальні структури та соціальні відносини. — К., 2005. — 19 с. Сучасна українська культура: межовість чи мережовість? Kostiantyn Kislyuk		